

BEWAAR HET PAND

UITGAVE TOT BEVORDERING VAN DE HANDHAVING DER OUDE GEREFORMEERDE BEGINSELEN

Meditatie

Rein van uw bloed!

Daarom betuig ik ulieden op deze huidige dag, dat ik rein ben van het bloed van u allen

Handelingen 20:26

Het is nogal wat, wat de apostel Paulus hier zegt bij zijn afscheid van de ouderlingen van de gemeente van Efeze. Hij is, door de Geest gebonden, op weg naar Jeruzalem. Nee, hij weet niet wat hem daar zal overkomen, maar de Heilige Geest maakt hem wel duidelijk dat banden en verdrukkingen zijn deel zullen zijn. En hij is niet bang. Hij is gewillig om de weg te gaan die de Heere met hem houdt. Ook, als die weg uit zal lopen op de marteldood. "Maar ik acht op geen ding, noch houde mijn leven dierbaar voor mijzelf, opdat ik mijn loop met blijdschap mag volbrengen, en de dienst, welke ik van de Heere Jezus ontvangen heb, om te betuigen het Evangelie der genade Gods" (vers 24). Hij weet dat het afscheid van de ouderlingen van Efeze, waar hij zo lang en met zoveel zegen had mogen arbeiden, definitief zal zijn. Zij zullen zijn aangezicht niet meer zien (vers 25).

Maar nu is het zijn grootste blijdschap, dat hij met een oprecht hart mag getuigen: daarom betuig ik ulieden op deze huidige dag, dat ik rein ben van het bloed van u allen! Met andere woorden: wanneer er mensen verloren zullen gaan, dan is dat niet de schuld van Paulus, omdat hij de weg des heils niet zuiver en duidelijk zou verkondigd hebben. Nee, dan is dat hun eigen schuld, omdat zij niet gedaan hebben naar de boodschap die Paulus hun had verkondigd.

Eens schreef deze apostel aan zijn geestelijke zoon Timotheüs: "Beijvert

u Gode beproefd voor te stellen als een arbeider, die het Woord recht snijdt." Welnu, dat heeft hij zelf mogen betrachten.

Paulus heeft zich beijverd de toets van Gods oordeel te kunnen doorstaan, doordat hij het Woord Gods recht gesneden heeft, rechte voren heeft getrokken.

De hoogste lof, die een dienstknecht van Christus gegeven kan worden, is niet, dat hij zo populair is, of dat hij zo welsprekend is, of dat hij zo'n beminnelijk mens is, of dat hij zo diepzinnig, zo praktisch, zo dogmatisch of zo aangrijpend preekt. Nee, de hoogste lof is, dat hij "rein is van het bloed" van zijn hoorders.

Niemand, die onze boodschap gehoord heeft, mag eenmaal voor Gods rechterstoel een excuus hebben in onze prediking; niemand mag kunnen zeggen: maar dat is mij ook nooit duidelijk gezegd!

Wat een verantwoordelijkheid voor de prediker, voor de dienaar des Woords. Om waarlijk dienaar van het Woord te zijn. Om de volle raad Gods te verkondigen, zonder iets achter te houden (vers 27).

Laten we nog eens luisteren naar de apostel, en laten we het op ons laten inwerken, wanneer hij zo vrijmoedig en overtuigd mag zeggen tot de ouderlingen van Efeze: "Gijlieden weet, van de eerste dag af, dat ik in Azië ben aangekomen, hoe ik bij u de ganse tijd geweest ben; dienende de Heere met alle ootmoedigheid, en vele tranen en verzoeking, die mij overkomen zijn door de lagen der Joden; hoe ik niets achter gehouden heb van hetgeen nuttig was, dat ik u niet zou verkondigd en u geleerd hebben, in het openbaar en in de huizen, betuigende, beiden Joden en Grieken,

de bekering tot God en het geloof in onze Heere Jezus Christus (vs. 18-21). "Daarom betuig ik ulieden, dat ik rein ben van het bloed van u allen." Wij mogen wel gedurig bidden dat de Heere Zijn dienstknechten door Zijn Geest getrouw-makende genade geve om dat de apostel met recht te mogen nazeggen. Getrouw-makende genade, om het Woord recht te snijden. Om de volle raad Gods te verkondigen. Om het de rechtvaardige aan te zeggen dat het hem wel zal gaan, maar ook de goddeloze dat het hem kwalijk zal gaan. Om dienaar van Christus en daarom dienaar des Woords te zijn. Om als dienaar van het Woord zelf achter het Woord schuil te gaan. Om ons niet te beijveren om het oordeel van mensen te kunnen doorstaan, maar om in het oordeel Gods te kunnen bestaan. Om te woekeren met de gaven die de Heere ons verleende; en dan is het aantal talenten niet belangrijk. "Daarom betuig ik ulieden, dat ik rein ben van het bloed van u allen!" Nee, Paulus zegt dit niet vanuit de hoogte, in een zekere bravour-stemming: wat heb ik het toch goed gedaan! Dat zou verfoeilijk in Gods ogen zijn geweest. Maar hij mag dit zeggen in diepe ootmoed en oprechtheid, staande op de geloofshoogte, dicht bij zijn God: ik ben rein van het bloed van u allen!

Er wordt veel gesproken over predikers en preken. Preken worden beoordeeld en veroordeeld, gewogen en te licht of te zwaar bevonden. Er zou heel veel over gezegd kunnen worden. Alleen nog dit: wanneer is een preek goed? Alleen, wanneer de prediker rein is van het bloed der hoorders.

Ds. M. Vlietstra.

Van de administratie

In de afgelopen periode ontvingen we f 82,50 aan giften, terwijl we 2 nieu-

we abonnees konden inboeken. Voor beiden hartelijk dank.

Adm. Bewaar het Pand: A. Beukers, Toussaintplein 20, 2406 XL Alphen a.d. Rijn. Tel. 01720-74202. Postbank 704350.

Van de redactie

Nu de zomertijd gaat aanbreken is het wellicht dienstig dat we u de verschijningsdata doorgeven van de komende drie nummers van ons blad. Nr. 14 zal 21 juli en nr. 15 zal 11 augustus verschijnen. Daarna weer gewoon om de veertien dagen. Dus nr. 16 zal 25 augustus uitkomen. Alles D.V. uiteraard.

De copy dient de donderdag voorafgaande aan de verschijningsdatum op het redactie-adres te zijn. Zouden alle scribenten hiermee willen rekenen? De Heere zij met ons de komende maanden. Hij beveilige en beware jong en oud.

Hij geve nieuwe krachten om de arbeid na een periode van rust weer te mogen doen.

AvH.

Dit blad is een uitgave van de stichting Bewaar het Pand te Meerkerk
verschijnt eens in de veertien dagen

COMMISSIE VAN REDAKTIE:

Ds. P. den Butter, Ds. A. van Heteren en Ds. D. Slagboom.

ADRES VAN DE REDAKTIE:

Copie voor het volgende nummer van "Bewaar het Pand" zenden naar: Ds. A. van Heteren, Voordijk 247, 2992 AL Barendrecht, telefoon 01806 - 13069.

ADMINISTRATIE:

A. Beukers, Toussaintplein 20, 2406 XL Alphen a/d Rijn, tel. 01720-74202, postrek. 70.43.50 t.n.v. de administrateur van "Bewaar het Pand" te Alphen a/d Rijn.

Abonnementsprijs f 10,- per jaar. Abonnementsprijs voor de Verenigde Staten en Canada 5 dollar per jaar.

Advertenties f 0,60 per mm met een kolombreedte van 6 cm. Bij kontrakt korting.

ISSN nummer: 0166 - 4646

Bevestiging en intrede van drs. G.J. Capellen

Bevestiging

Vrijdag 10 juni j.l. werd kandidaat G.J. Capellen onder vele getuigen bevestigd tot dienaar des Woords in de gemeente van Scheveningen.

Ds. P. Zonneveld leidde de bevestigingsdienst.

Na het zingen van Psalm 100:3, 4 las hij Ezechiël 33:1-11.

In aansluiting op de Schriftlezing las hij uit de Dordtse Leerregels I:2-5.

De tekstwoorden waren Ezechiël 33:7.

Gij nu, o mensenkind! Ik heb u tot een wachter gesteld over het huis Israëls; zo zult gij het woord uit Mijn mond horen, en hen van Mijnentwege waarschuwen.

De gemeente zong Psalm 113:1, 3, 4. In zijn gebed droeg de bevestigster de gemeente van Scheveningen (een eilandje in de grote stad) de Heere op. In zijn inleiding memoreerde Ds. van Zonneveld het feit dat de vacante periode slechts korte tijd geduurd heeft.

Een reden tot blijdschap voor de beide oudpredikanten, onder wie Ds. G. Bouw. Hij was weer in zoverre hersteld dat hij de dienst kon meemaken. De wens werd uitgesproken dat de Heere Scheveningen een bloeitijd wilde geven.

Ook voor de kandidaat een vreugdevolle dag, waaraan jaren van studie voorafgegaan zijn. Een opoffering voor hem en zijn gezin.

Het thema van de prediking was: Een wachter op de muren van Sion,

1. de Geest van de wachter
2. de plaats van de wachter
3. de opdracht aan de wachter.

1. Gij nu, o mensenkind! Ik heb u tot een wachter gesteld over het huis Israëls; zo zult gij het woord uit Mijn mond horen, en hen van Mijnentwege waarschuwen.

Ezechiël wordt een ben-Adam, een mensenkind genoemd.

De verkondiger is geen engel of heilige maar een Adamskind.

Evenwel: God heeft hem op de muren gesteld.

De HEERE, Jahweh, de God van het genadeverbond.

Ezechiël, een profeet tussen de ballingen, die zondaren waren en bleven. Het volk zuchtte onder de last van de

ballingschap. Maar God zweert, legt een eed af: zo waarachtig als Ik leef, zo Ik lust heb in de dood van de goddeloze.

De dood van de goddeloze, niet: de uitverkorene.

God die bewogen is met de nood van Zijn volk, geeft een wachter. Zo gaf Hij ook br. Capellen aan Scheveningen.

2. De plaats waarin de HEERE die wachter heeft gesteld is het huis Israëls. Dat betreft allereerst het natuurlijk Israël, waarvoor nog steeds ons gebed nodig is.

Maar het Nieuwe Testament spreekt bovendien van het geestelijke Israël en dat is de Kerk. Dat Israël is de vrucht van het kerkvergaderende werk van Christus.

Zij is niet ontstaan door de wil van mensen.

Christus heeft haar gekocht met de prijs van Zijn dierbaar bloed. Daarom is die Kerk een kostbaar kleinood voor God.

Op Golgotha komt openbaar dat de HEERE geen lust heeft in de dood van de goddeloze.

Daar komen we in het wonder terecht.

3. De profeet krijgt het Woord uit Gods mond te horen. Daarmee moet het volk gewaarschuwd worden.

Wat de prediking betreft: er wordt veel op spreektaal gelet. Niet vergeten mag worden dat de wachter allereerst moet horen voordat hij gaat spreken. De studeerkamer gaat aan de kansel vooraf.

De muren van Sion moeten bewaakt worden.

Hij heeft de bazuin in de hand. Als de vijand nadert, moet er geblazen worden. Hij moet waarschuwen voor dreigende gevaren. Eerst horen, luisteren. Dan waarschuwen.

Zo niet, dan zal het bloed van zijn hand geëist worden.

Er zijn veel gevaren. De duivel komt als een engel des lichts. "Je bent al wedergeboren", terwijl de werking van de Geest ontbreekt. "U moet 't aannemen, geloven".

De leer van de veronderstelde wedergeboorte, door de voordeur uitgeworpen, komt door de achterdeur weer binnen.

Vergeten wordt dat het tarwegraan in

de aarde moet sterven, wil het vrucht dragen.

Ook op de begrafenis willen we zo graag horen: het is goed met de overledene. "Heere maak me getrouw", dat moet de bede zijn. Wij leven in de eindtijd. Alles gaat zich toespitsen.

Maar: "Ik heb u tot een wachter gesteld". Het bloed zal van uw hand geëist worden.

Dan moet de dienaar van het Woord zeggen: Heere treedt niet in het gericht met uw knecht.

Ds. van Zonneveld sprak van de genade die in de woorden: "Ik heb u gesteld" ligt opgesloten.

"Al wat u ontbreekt, schenkt Hij. Hij geve dat u Christus mag laten schitteren".

Wij zongen Psalm 119:85.

De bevestiger las het Formulier voor de bevestiging van dienaren des Woords. Op de gestelde vragen, antwoordde de kandidaat met: Ja, ik van ganser harte.

Onder het zingen van Psalm 134:2 knielde Capellen onder de door de ouderlingen gedragen kanselbijbel.

Aan de handoplegging deden mee de predikanten:

Bouw, Van Bentum, Boiten, Boogaard, Van Dijk, W. Kok, Van der Meij, Stehouwer en Van Sorge.

Na de lezing van het slot van het Formulier, zongen wij nog Psalm 108:1, 2.

Velen blijven over om gezamenlijk een broodmaaltijd te gebruiken.

Intrede

De avonddienst, waarin drs. Capellen zijn intrede deed, begon, na votum en groet met het zingen van psalm 65:1, 2. De schriftlezing was 2 Corinthe 5:11-21.

Na het gebed zong een volle kerk Psalm 103:2, 5, 6.

In zijn inleiding benadrukte de predikant het verschijnsel dat de wereld verscheurd wordt door tegenstellingen.

Men treft dat ook aan in de Kerk.

Ernstiger nog in de tegenstelling tussen God en de mens, die van zijn Schepper is afgefallen. Maar het wonder is, dat God Zelf de verzoening bewerkt.

Daarvan spreekt de tekst 2 Corinthe 5:20: Zo zijn wij dan gezanten van Christus wege, alsof God door ons bade; wij bidden van Christus wege: laat u met God verzoenen.

Het thema: de verzoening verkondigd

1. de gever van de verzoening

2. de gezanten waardoor de verzoening verkondigd wordt

3. de wijze waarop de verzoening verkondigd wordt.

1. Er was partijzucht in de gemeente van Corinthe. De vergevingsgezindheid ontbrak. Tegen die achtergrond verkondigt Paulus zijn Evangelie: dat God Adamskinderen met Zich verzoent. Hij is daarin de Eerste. Al deze dingen zijn uit God. God was in Christus de wereld met Zichzelf verzoenende. Hij is het die de gescheiden partijen bijeen brengt. Hij doet dat door middel van het offer. Dat is de Gave waardoor Hij de scheiding opheft.

De Heere vraagt geen offers, maar geeft het Offer.

Als de Geest nu dat verzoenend offer gaat toepassen, breekt het verzet.

Dat geschiedt door het geloof en ook dat is Zijn gave.

God was in Christus de wereld met Zichzelf verzoenende.

Maar niet de gehele wereld wordt met God verzoend.

Het zijn alleen diegenen die de gave van het geloof ontvangen. Zonder die gave loopt al ons doen op een fiasco uit.

2. God laat het heil van de verzoening verkondigen. Er is vergeving mogelijk. Christus zendt Zijn dienaren. "Gelijkerwijs Mij de Vader gezonden heeft, zend Ik ook u".

En Paulus mag er ook bij zijn. Hij komt niet op eigen gezag. Hij is geroepen. Hij komt in de naam van Christus. Hij Zelf werkt in en door Paulus, die in Corinthe in zijn ambt werd aangevallen. Als zou hij geen betrouwbaar apostel zijn!

Hoewel hij zich een mensenkind weet, is hij ook ambassadeur. Hij heeft volmacht: Alsof God door ons bade.

Het gaat hem niet om machtsbetoon maar om dienstbetoon. De predikant vroeg de gemeente hem zo te ontvangen.

"Wijs ons erop als we het Woord niet recht snijden. Maar draag ons ook op de vleugels van het gebed, opdat de deur van het Woord geopend wordt".

Alleen de zalving van de Heere maakt de dienst mogelijk. De verzoeking water bij de wijn te doen is groot. Gebed is nodig om daarvoor bewaard te worden.

3. Alsof God door ons bade enz. "Alsof" betekent hier: aangezien. God bidt Zelf: laat u met God verzoenen. Terwijl Hij Zich van mensen bedient. Hij dwingt niet maar Hij bidt.

Hij klopt op de deur van je hart. Hij wil Zijn schepsel terug. Hij loopt ons na met het Evangelie van het kruis.

Maar daar komt ook een keer een einde aan. "En als u zich blijft verharderen tegen deze liefde, is daar de eeuwige dood".

Hoe welmenend bidt Hij nog: Komt allen tot Mij. O, Jeruzalem, hoe dikwijls heb Ik u bijeen willen vergaderen. Op het kruis heeft Hij Zijn handen uitgebreid. Ook naar de moordenaar: heden zult gij met Mij in het paradijs zijn.

De Heere nodigt een wederhorig volk. Laten we Hem niet hardnekkig de rug toekeren.

De lastbrief van de dienaar zegt dat hij moet waarschuwen.

Maar om zodoende uit te drijven tot de God van de verzoening.

"Laat u met God verzoenen", "U behoeft niets te doen. Alleen u laten zaligen". O, God, bad de tollenaar, wees mij de zondaar genadig.

Ds. Capellen eindigde met een citaat van Samuel Rutherford:

"Ik weet mij gedekt door de sneeuw-witte vacht van Christus' gerechtigheid".

De gemeente zong Psalm 40:4, 5.

Toespraken werden gehouden door de bevestiger Ds. P. van Zonneveld, de consulente Ds. L.W. van der Meij, Ds. J.H. van Dijk namens het Dr. Pieter Zandtcollege waaraan Ds. Capellen als conrector verbonden was en tenslotte ouderling Bargeman namens de gemeente.

Na zijn dankwoord werd de predikant toegezongen Psalm 21:2.

De slotzang was Psalm 66:8 Komt luistert toe gij Godsgezinden.

L.W. van der Meij.

Nederlandse Geloofsbelijdenis (64)

Hoe het Heilig Avondmaal geverd
Langzamerhand zijn we toegekomen aan het laatste deel van artikel 35. Misschien hebt u bij de behandeling

van de belijdenis over het Heilig Avondmaal wel gedacht: het duurt lang! Het kan dan gezegd worden, dat onze belijdenis die gedachte niet

vreemd vindt. We lezen tenminste aan het begin van dit slotgedeelte de veelzeggende woorden: "ten laatste..".

Het gaat nu niet meer direct over instelling, doel en wezen van het Heilig Avondmaal. Er komen nog een aantal aspecten aan de orde, die vooral voor de praktijk van groot belang zijn. Te verstaan wat het Heilig Avondmaal betekent is van grote waarde. Toch kunnen we er niet aan voorbijgaan, hoe dit nu uitkomt in de rechte viering van dit sacrament.

Graag geef ik eerst de aspecten weer, die hier genoemd worden:

hoe het Heilig Avondmaal gevierd moet worden

wie de ware Avondmaalgangers zijn

de vrucht van het Avondmaal

de verwerping van alle menselijke "vonden".

Voor ditmaal zullen we het dus hebben over het "hoe" van de viering: "Ten laatste, wij ontvangen het Heilige Sacrament in de verzameling van het volk Gods, met ootmoedigheid en eerbied, onder ons houdende een heilige gedachtenis des doods van Christus, onze Zaligmaker, met dankzegging, en doen aldaar belijdenis van ons geloof en van de Christelijke religie".

In de samenkomst der gemeente

Het Heilig Avondmaal wordt "ontvangen in de verzameling van Gods volk". Daarmee wordt bedoeld de openbare samenkomst van de gemeente.

In het Heilig Avondmaal is er sprake van gemeenschap, gemeenschap tussen Christus en de Zijnen en gemeenschap van de Zijnen onder elkaar. Dat laatste wil niet zeggen, dat zo maar een aantal gelovigen het Avondmaal uitmaakt! De Heere heeft dit sacrament verbonden aan Zijn Kerk en zo ook aan de ambten, die Hij in die Kerk gegeven heeft.

Bij de instelling van het Heilig Avondmaal komt het uit, dat de sacramenten behoren bij de Kerk. Hij heeft ook de bediening ervan toebetrouwd aan de ambten. De dienaren van het Woord delen onder ons de tekenen uit. In dit opzicht is het bevestigingsformulier voor dienaren des Woords onderwijzend. Daar lezen we, dat het mede tot hun ambten behoort: "de sacramenten te bedienen, die de Heere heeft ingesteld". Daarbij gaat het formulier er vanuit, dat het bevel aan de apostelen ook de herders geldt, die de gemeente weiden. Zo kan hier verwe-

zen worden naar Mattheüs 28:19, het doopsbevel en naar 1 Corinthe 11:23, waar de apostel Paulus spreekt van wat hij van de Heere ontvangen heeft ten aanzien van het Heilig Avondmaal.

We moeten ook denken aan een lijn in Gods Woord voor de samenkomsten der gemeente. Die spreekt van een band tussen de prediking en de viering van het Heilig Avondmaal. In de openbare samenkomsten staat de prediking voorop en komt daarna dit sacrament. Zo hoort de bediening van het sacrament daar te zijn, waar het Woord des Heeren verkondigd wordt. Terecht moet daarom bezwaar gemaakt worden tegen iedere bediening van het Heilig Avondmaal waarin niet op enige wijze de band aanwezig is tussen de openbare samenkomst van de gemeente en het Heilig Avondmaal. In de praktijk betekent dit, dat we in de regel geen medewerking kunnen geven aan een afzonderlijke bediening aan bijv. zieken. Ook zal bediening van dit sacrament in tehuizen en inrichtingen bij alle kerkelijke bepalingen, die een weg proberen te wijzen, vaak moeilijk zijn. Het deelnemen eraan wordt daarbij in de meeste gevallen nog door andere bezwaren gedrukt. Hetzelfde moet opgemerkt worden ten aanzien van avondmaalsvieringen tijdens conferenties, zoals die in onze tijd al meer gewoonte zijn geworden.

Niettemin gaat het hier nadrukkelijk positief om de band tussen de openbare samenkomst van Gods gemeente en het Heilig Avondmaal. Wat een grote betekenis en waarde krijgt in dit verband de dag, waarop de gemeente mag samenkomen. Dan wil de Heere Zijn Woord laten horen en dat Woord bevestigen in de sacramenten. We kunnen hier denken aan Zondag 38 in onze Catechismus, over het vierde gebod "...en dat ik inzonderheid op de Sabbath, dat is op de rustdag, tot de gemeente Gods naarstiglijk kome om Gods Woord te horen, de Sacramenten te gebruiken...". Dan gaat het om een band tussen de openbare samenkomst en het Heilig Avondmaal, die leeft in het hart van die de Heere vrezen. Dan worden die twee zaken allebei echt geestelijk gewaardeerd. Het ware geloof kan niet buiten het één en het ander. Ik herinner me nog zo goed een man, die de Heere kende, in één van onze gemeenten. Hij leed aan een kwaal, waardoor hij handen en voeten niet meer kon gebruiken. Voor een tijd nam hij geen

deel aan het Heilig Avondmaal. Hij meende beter niet aan te kunnen zitten, omdat hij door anderen geholpen moest worden. Het duurde niet lang dat hij niet aanzat. Hij miste voor zichzelf de bediening van dit sacrament en ging voortaan met hulp van anderen aan. Vaak mocht hij getuigen van wat de Heere door middel van de tafel des Heeren aan hem geschonken had.

Is er werkelijk geen mogelijkheid om deel te nemen aan het Heilig Avondmaal, dan mag gezegd worden dat de Heere door Zijn Woord en Geest ook daarbuiten Zijn gemeenschap wil schenken. Artikel 35 belijdt hier echter de weg, die de Heere gewoonlijk gaat: gezegend te worden aan Zijn tafel in Zijn Huis.

Met ootmoed en eerbied

Die woorden staan er echter niet voor niets bij. 't Gaat in het Heilig Avondmaal om de ontmoeting met God. Die God is de Heilige, Die het behaagt Zijn heilige tafel aan te richten voor in zichzelf verloren zondaren. Tegenover die God kan niemand bestaan zonder het offer van Zijn eigen Zoon. Onverdiend zijn de zegeningen, die Hij aan de Dis wil schenken. Die dat doorleeft, kan niet in hoogmoed naderen, maar in ootmoed. Die ootmoed is vrucht van het werk van Gods Geest. Dan kennen we onszelf voor Gods Aangezicht. Dan krijgen we kleine gedachten van onszelf. Dan zijn wij het onwaardig. Ootmoed en eerbied gaan samen. Echte ootmoed doet eerbiedig naderen en aanzitten. Gemaakte ootmoed kan misschien nog wel eerbiedig lijken, maar dan is het de eerbied voor zichzelf en niet voor de Heere. Eerbied past al in Gods Huis, toch zeker aan de tafel van de grote Koning. Wat een hoge eer is het, dat de Heere het vergunt aan nietige en onwaardige mensenkinderen om tot Hem te naderen en met Hem gemeenschap te hebben! 't Kan alleen om én in het offer van de Heere Jezus Christus. Zou dan het hart niet met eerbied vervuld moeten zijn tegenover die God en vanwege dat offer? Zou die eerbied niet uit moeten komen in de houding, de kleding waarin tot de tafel des Heeren genaderd wordt? 't Gaat dan niet om een enkel-vormelijke godsdienst. Die is er. Dan zoekt men in de vorm het leven. Toch is het leven niet zonder vorm! In de beleving van de vreze des Heeren komt de eerbied voor de Heere en Zijn dienst uit in eenvoud en

soberheid. Dan zal ook ons kleet overeenkomstig de gang zijn, die gemaakt wordt.

Gedachtenis van de dood van Christus

We hebben hier al een en ander van gezegd in een voorgaand artikel. Graag wijs ik hier nog op het Avondmaalsformulier, waarin zo bijzonder dat gedenken spreekt in de bekende passage over het borgtochtelijke van Christus' lijden en sterven: "ten andere laat ons nu ook overdenken, waartoe ons de Heere Zijn Avondmaal heeft ingezet, namelijk dat wij zulks doen zouden tot Zijne gedachtenis..". Het is een gedeelte dat tot gedurige ontdekking en onderwijzing is van al de Zijnen. We proeven hier het geloof, dat bekend: Hij heeft ZichZelf overgegeven in plaats van mij die eeuwig de toorn van God verdiend heeft. Hier is geen plaats voor een afstandelijke beschouwing, maar wordt de troost gekend door de Heilige Geest in zo'n Zaligmaker.

Met dankzegging

't Is weer geen overbodige toevoeging! Dat is het ook niet als we in het formulier na het Avondmaal de bekende woorden horen "„dewijl de Heere nu aan Zijn tafel onze zielen gespijzigd heeft, zo laat ons tezamen Zijn Naam met dankzegging prijzen..".

De Heere versterkt aan Zijn tafel het leven van de Zijnen. Het wonder van zijn borgtochtelijk lijden en sterven heeft daar gesproken. In dat offer ligt het leven van arme zondaren. Door de Heilige Geest wordt daar de vrucht van dat offer gekend. Het wonder van de liefde vervult het hart van de Zijnen. Dan worden hart en tong losgemaakt tot de ware dankbaarheid.

Dankzegging en lofprijzing behoren bij elkaar. Zij zijn allebei vruchten van het werk van de Heilige Geest. In

beleefde dankbaarheid wordt God grootgemaakt. Hoe komt dat na iedere viering van dit sacrament uit, als Psalm 103 gelezen wordt. "Loof de Heere, mijn ziel en vergeet geen van Zijn weldaden..."!

Die dankzegging is roeping. De ware dankbaarheid is geen aanhangsel, dat er wezenlijk niet bijhoort. Zonder die blijft de enige troost in leven en sterven vreemd.

't Gaat bovenal om de eer des Heeren. Die dankbaarheid is evenzeer Gods werk. De Heilige Geest werkt die als vrucht van de verlossing van Christus. Dan blijft er een aanbiddend en verleggen volk over. "Wat zal ik de Heere vergelden voor al Zijn weldaden, aan mij bewezen? Dit volk heb ik Mij geformeerd, zij zullen Mijn lof vertellen!"

Doen aldaar belijdenis...

Het gaat hier om de belijdenis, die in de Avondmaalsviering zelf spreekt. Vóór de avondmaalsgang is er de belijdenis. Niemand zal tot de tafel des Heeren worden toegelaten dan na belijdenis des geloofs. Daarbij is de echtheid van het geloof in geding. We hopen dat nader te zien, als we D.V. de volgende keer over de zelfbeproeving handelen. Telkens echter als het Avondmaal wordt gevierd, is er een hernieuwde belijdenis.

Die belijdenis bestaat in het verkondigen van de dood van Christus. Door de avondmaalsgang en het aanzitten daaraan belijdt ieder van Gods kinderen, dat hij midden in de dood ligt en zijn leven alleen ligt in de offerdood van Christus. Dat belijden gebeurt in de gemeenschap met allen, die door dezelfde Geest aanzitten. Calvijn spreekt van "het openlijk en als met één mond belijden". Het is de éne Kerk, die alleen in het offer van Christus het leven kent en verwachting heeft voor de toekomst.

D. Slagboom.

De Heilige Geest overtuigt van gerechtigheid

En Die gekomen zijnde, zal de wereld overtuigen van gerechtigheid, omdat Ik tot Mijn Vader heenga en gij zult Mij niet meer zien

Joh. 16:8a, 10

De Heilige Geest, Die na het heengaan van Jezus Christus zou komen, zal heel wat doen. In Zijn afscheids-

woorden heeft de Heere daarop gewezen. De Heilige Geest zal onder meer overtuigend werkzaam zijn. Een Schriftverklaarder merkt terecht op: De Heilige Geest zal niet slechts aanklagen, ook niet alleen uiterlijk het wettig en overtuigend bewijs leveren, zodat voor het oog en het oor van anderen de juistheid van de aanklacht

en het feit van de begane zonde niet meer is te ontkennen maar veel dieper en verder; innerlijk iemand het bewijs leveren, zodat hijzelf persoonlijk inwendig geheel overtuigd is van zijn ongelijk en schuld belijdt en tot berouw en boete komt, met gehele omkering van zijn houding en persoon; of tot verbitterde wroeging-zonder-woorden, omdat alle tegenargument uit de handen geslagen is. De Geest zal de wereld overtuigen op drie kardinale punten: van zonde, gerechtigheid en oordeel. Wanneer nu de Heere Jezus het heeft over gerechtigheid, dan gebruikt Hij een woord wat niet nieuw is. In het Oude Testament komt het voor. Het wordt door de Heere Zelf gebruikt. We lezen van Gods gerechtigheid. Dat woord gerechtigheid wordt door de Heere in tweeërlei opzicht gebruikt. het wijst op Zijn straffen en Zijn heilsbetoning. Zodat het woord spreekt van Gods straffende gerechtigheid en van zijn heilsaanbrengende gerechtigheid. Als rechtvaardige Rechter oordeelt de Heere en straft Hij. Geen onrecht wordt in Hem gevonden. Hij handelt altijd naar recht. Het Woord geeft ons dit duidelijk aan.

Nu zien we, en bijzonder in het boek der psalmen, dat Gods gerechtigheid ook gegeven is als pleitgrond in het gebed om hulp en redding.

In psalm 31:2 lezen we: "Op U, o Heere betrouw ik, laat mij niet beschaamd worden in eeuwigheid; help mij uit door Uw gerechtigheid".

Nu wordt 's Heeren heil ook aangekondigd als Zijn gerechtigheid. Jesaja 46:13 zegt ons: "Ik breng Mijn gerechtigheid nabij, zij zal niet verre wezen en Mijn heil zal niet vertoeven; maar Ik zal heil geven in Sion, aan Israël Mijn heerlijkheid". In de aankondiging van de Messias openbaart de Heere Zijn gerechtigheid. In Jeremia 23:6 staat: "In Zijn dagen zal Juda verlost worden en Israël zeker wonen; en dit zal Zijn naam zijn waarmee men Hem noemen zal: de Heere onze gerechtigheid. Het recht van God zal ook de Knecht des Heeren geopenbaard worden. Jesaja 42:1. Nu wordt er in het Nieuwe Testament ook gesproken over de gerechtigheid des Heeren. Rijk heilsaanbrengend in en door Jezus Christus de Heere. God de Heere rechtvaardigt een zondaar uit genade en naar recht. In de Romeinenbrief wordt ons dit duidelijk verkondigd. Wanneer nu de Heere Jezus zegt dat de Heilige Geest de wereld zal overtuigen van gerech-

tigheid, dan moet gedacht worden aan de heilaanbrengende gerechtigheid des Heeren in Christus Jezus. De noodzaak daartoe is aanwezig. Immers men zoekt rust en vrede..leven! Het wordt gezien in en buiten de kerk. In Jezus' dagen was dit ook zo. Welk een gezindheid, welk een overtuiging werd niet gevonden bij de leiders van het volk en hoe kwamen zij niet tot de overdracht daarvan. Hun geloof, werd het geloof van velen. Geloofwaardig was en bleef: door de werken wordt men gerechtvaardigd. Door onze levenshouding, door onze offers komen we dicht bij de Heere. Men had geen Borg en Middelaar nodig. Het bloed tot betaling, tot verzoening was niet noodzakelijk. Hierdoor werd niet alleen de bijbelse Messias verwacht, maar ook verworpen. Laat nu niemand van ons menen, dat die gezindheid er niet meer is. Het hart, het denken, de overtuiging van de farizeeër zijn niet weg. Ze werken door. Ook bij ons. Bij u en mij. En daardoor verachten we Gods gerechtigheid in Christus. Ja we kunnen ons er zelfs aan ergeren. Want de gerechtigheid des Heeren zegt ons en dat met nadruk, dat wij verloren zijn en niets kunnen doen tot ons behoud, tot onze zaligheid. Nu kunnen we ons met ons rechtzinnig belijden daarbij neerleggen, maar dan wordt vergeten wat er geschreven staat: "hoe zullen wij ontvlieden, indien wij op zo grote zaligheid geen acht geven? dewelke, begonnen zijnde verkondigd te worden door de Heere, aan ons bevestigd is geworden van degenen, die Hem gehoord hebben" Hebreëen 2:3.

En wat zegt Jezus Zelf! De Heilige Geest gaat de wereld overtuigen van gerechtigheid, omdat Ik tot Mijn Vader heenga. De vraag kan naar voren komen, waarom heeft Jezus gezegd: "omdat Ik tot Mijn Vader heenga." Nu in hun blindheid zag men in de Gekruisigde, de Verworpenen, de Vervloekte. De onrechtvaardige. Echter wat gebeurde er op Paasmorgen en daarna. In de verhoging van Jezus Christus bewees God de Heere openlijk, dat Jezus rechtvaardig is. Naar psalm 24 kon Hij de hemel ingaan. Hij kon beklimmen als Rechtvaardige de berg van Gods heiligheid. Publiekelijk, voor de wereld wordt Jezus Christus de Rechtvaardige genoemd. In zijn prediking zegt Petrus, we kunnen dit lezen in Hand. 3:14 en 15. "Maar gij hebt de Heilige en Rechtvaardige verloochend en hebt

begeerd, dat u een man, die een doodslager was zou geschonken worden en de Vorst des levens hebt gij gedood, Welken God opgewekt heeft uit de doden; waarvan wij getuigen zijn." Nu zal bij het uitblijven van de bekeering de strafoefenende gerechtigheid des Heeren komen.

Komen vanwege de staat in Adam en de houding ten aanzien van de Tweede Adam. Die niet rechtvaardig voor de Heere zal zijn, komt in het gericht van God. Gelijk God de Heere rechtvaardig is aan Zijn Zoon, zo zal Hij rechtvaardige vergelding brengen bijzonder over hen, die zelf een gerechtigheid menen te kunnen vinden in eigen overtuiging of eigen werk.

Maar wat mag en moet de Heilige Geest doen. Hij gaat overtuigend werken en doorwerken. Zijn werk komt geloofwaardig over. De woorden des Heeren worden geloofd. Er komt aanvaarding. Men buigt ervoor. Men wordt zondaar. Zondaar voor de Heere, zondaar voor Jezus Christus. Het oprechte belijden wordt geboren, maar ook het vragen. Het hartelijk vragen. Men gaat zich één weten met de tollenaar die zondaar was gewor-

den. Laten we daarop letten de tollenaar werd zondaar. En wonder van genade de Heilige Geest geeft er zicht en hoop op, dat een zondaar bij de offerplaats mag bidden: "o God, wees mij de zondaar genadig." En dat gebed blijft niet onverhoord. De Heere maakt Zijn gerechtigheid waar. Hij handelt naar Zijn Woord. En dat steeds. Vandaar dat we lezen: "Indien wij onze zonden belijden, Hij is getrouw en rechtvaardig, dat Hij ons de zonde vergeve en ons reinige van alle ongerechtigheid."

Wat in de kanttkening staat is terecht en daarom treffend: "niet dat de belijdenis der zonden naar de rechtvaardigheid Gods de vergeving der zonden zou verdienen maar dit woord (rechtvaardig) verklaart het voorgaande (getrouw), daar de rechtvaardigheid vereist, dat iemand volbrengt hetgeen hij beloofd heeft. Zie Ps. 143:1: "Vandaar: Loof Hem, die u, al wat gij hebt misdreven, hoeveel het zij, genadig wil vergeven.

Naar Gods rechtvaardigheid in Christus kan dit en wil de Heere dit doen! Welk een evangelie! Ook nu!

Ds. M.C. Tanis.

Voor de jeugd (33)

De Samaritaanse vrouw

"Jezus zeide tot hen: Mijn spijs is, dat Ik doe de wil Desgenen, Die Mij gezonden heeft en Zijn werk volbreng"

Joh. 4:34

Beste vrienden,

Hoe wonderbaar is Uw getuigenis..... Dat is, neem ik aan, een bekende regel. Menigmaal wordt hij gezongen in de kerk. Ik moest aan deze regel denken, toen ik mij neerzette om dit artikel te tikken.

Als het gaat over "Uw getuigenis", dan denken wij aan het Woord van God, en dat is juist. Doch het geldt ook van het woord, dat door de Heere Jezus gesproken is. Hij is ook God. Zijn naam is Wonderlijk. Zijn doen is evenzeer wonderlijk, en de woorden die hij gesproken heeft, zijn ook wonderlijk. Wonderen kunnen nooit worden verklaard. Zodra dit kan, houdt het op een wonder te zijn. Wonderen kunnen alleen maar bewonderd worden. Ik hoop dat dit ook het geval is, als we bij vernieuwing enkele gedachten willen wijden aan de bovenstaande tekst.

"Jezus zeide tot Zijn discipelen: Mijn spijs is, dat Ik doe de wil Desgenen, Die Mij gezonden Heeft". Dat was de wet volbrengen en de schuld betalen, die de mens door de zonde gemaakt heeft.

Hij noemt dit "Mijn spijs". Dat is maar niet een enkele maaltijd. Doch het is een voortdurende maaltijd. Gedurende Zijn ganse leven heeft Hij die spijs moeten eten en de beker moeten drinken. Daar kunnen wij ons zelf geen voorstelling van vormen. Altijd maar weer eten, altijd maar weer drinken. Gal tot Zijn spijs en edik tot Zijn drank. Het was alles onuitsprekelijk bitter, onuitsprekelijk smartelijk. Zijn gehele leven is één smarteweg geweest, die uitliep op de eeuwige dood, die Hij in de tijd heeft moeten sterven.

Datgene wat Hij gedaan heeft, dat is tevens ook de spijs en drank voor naar Hem hongerende en dorstende zielen. We hebben hier, goed doorgedacht, de oplossing van het Simonsraadsel. Jullie weten wel, die wonderlijke richter, waar we enkele jaren geleden ook

een serie artikelen over hebben geschreven. Je kunt dat raadsel lezen in Richt. 14:14: "Spijze ging uit van de eter, en zoetigheid ging uit van de sterke". Ik zou dat woord eter, in dit geval met een hoofdletter willen schrijven: "Eter". En het woord sterke ook: "Sterke". Want de Heere Jezus is in ons verband de Eter en tevens ook de Sterke. Wat Hij gegeten heeft - een rijke tafel, Zijn gehele borgwerk - is spijs voor een hongerige ziel. Het is een zeer zoete spijs, die van Hem als de Sterke uitging. Als jullie dit alles goed mogen zien, dan rijst er voor je aandacht een "geweldige tafel" op. Een zeer uitgebreide "koninklijke maaltijd". Een maaltijd zó groot, dat men er alle eeuwen door al van heeft gegeten. En dan waren dat niet slechts enkele edele lieden, die je aan een koninklijke maaltijd gewoon bent aan te treffen. Doch het is een ontelbare schare. Naar het aanzien niet vele edelen en niet vele rijken, doch het verachte en het onedele en hetgeen niet geacht is, dat is door Hem uitverkoren, om aan Zijn tafel te zitten. Om Zijn vlees te eten en om Zijn bloed te drinken. Dat is om van Zijn dierbaar lijden en sterven te "genieten".

Het is toch een wonderlijk genieten. Ja echt "genieten!". Het is toch een geestelijk genot, als je al etende gedenken mag, dat Hij van de Vader in deze wereld gezonden is. En dat Hij, geheel vrijwillig, gekomen is, om voor mij te doen, wat ik in der eeuwen eeuwigheid niet meer zou kunnen doen. Hij leed en stierf voor mij, daar ik anders de eeuwige dood had moeten sterven.

Als we degenen bekijken die de spijs die van de Eter uitgaat mogen eten, en de zoetigheid mogen smaken, die van de Sterke uitgaat, dan komt er al weer stof tot verwondering. Wij zouden ze niet aan onze tafel willen hebben. Want het is aller afschripsel en uitvaagsel in de ogen van de wereld. Het zijn allemaal grote zondaren, doelmis-sers, mislukkingen, ongelukkigen. Blinden, kreupelen, doven, stommen, melaatsen, hoeren, tollenaars. Mensen die bijeengeroepen zijn uit de hekken en de stegen. Je kunt het je niet voorstellen. Als al die aanzittenden acht geven op elkaar, dan acht de één de ander uitnemender dan zichzelf. Dan noemen zij zichzelf allemaal "de grootste van de zondaren". Zij kunnen het niet begrijpen, dat de Heere hen uitverkoren heeft, om aan Zijn tafel te zitten. Om van die kostelijke spijs en drank te genieten, die

van de Eter uitgaat, en de zoetigheid te smaken, die van de Sterke uitgaat.

"Spijze ging uit van de Eter en zoetigheid ging uit van de Sterke". De Filistijnen hebben het raadsel niet kunnen raden. En de wereldlingen kunnen het nog niet raden. Het is een raadsel en het blijft een raadsel. Let maar op! Want toen zij dachten op een slimme manier er achter te zijn gekomen, schoten er twee raadsels over. Want zij zeiden: Wat is sterker dan een leeuw, en wat is zoeter dan honing? Zij waren alleen maar natuurlijke mensen en dachten alleen maar aan natuurlijke dingen. Van geestelijke dingen hadden zij geen verstand. Dat de meerdere Simson, de Heere Jezus, sterker is dan een leeuw, daar Hem alle macht gegeven is in de hemel en op de aarde, dat hebben zij nooit geweten. En dat Gods getuigenissen zoeter zijn dan honing en dan honingzeem (de beste honing die er is), daar wisten zij totaal niets van.

Zij hebben ook nooit van de spijs gegeten die er van de Eter uitging. Zij hebben ook nooit de zoetigheid gesmaakt, die er van de Sterke uitging. Met andere woorden: Zij zijn nooit gekomen tot het geloof in de Heere Christus en zijn allemaal in hun zonden gestorven. Zij zijn voor eeuwig omgekomen, om hun tong te kauwen en hun tanden te knersen in de hel. En dit vanwege het verachten van "de spijs die er uitgaat van de Eter, en de zoetigheid, die uitgaat van de Sterke."

Het wonderlijke is, dat als er al zovelen van die spijs hebben gegeten en gedronken en verzadigd zijn geworden, dat die tafel, nog onverminderd vol is. In het natuurlijke geldt: Waar afgaat en niet bijkomt, dat mindert. Doch in het geestelijke niet also. Er is bij de Heere een eeuwige volheid van genade.

Dit tot bemoediging van hen, die hongeren en dorsten, en niet durven. Het gaat hen als het ware iedere keer weer voorbij. Weet, dat het de wil van God is, dat een ieder die hongert en dorst naar de Borggerechtigheid van de Heere Jezus, daar ook gebruik van maakt.

Als nu iemand de vrijmoedigheid ontbreekt, wanneer hij op zichzelf ziet, vraagt dan maar aan de Heere, of Hij u trekken wil. En dan zult gij Hem nalopen. Hij moet de wil van de Vader volbrengen. En dat houdt ook in, dat al degenen die Hem van eeuwigheid tot zaligheid gegeven zijn, in de tijd

zullen worden toegebracht. Om dan eeuwig de volle zaligheid te genieten, die Hij bereid heeft voor al degenen, die Hem "kinderlijk" hebben leren vrezen. Want "Elk die Hem vreest, hoe klein hij zij, of groot; wordt van dat heil, die weldaân deelgenoot". Zij zullen dan eeuwig verzadiging van vreugde hebben. Dan komt God Drieënig, met Zijn schepsel tot Zijn doel. Zij zullen dan allen de HEERE in al Zijn deugden eeuwig prijzen. Zullen jullie, wij, ik, daar ook bij zijn? Dan moeten we hier iets hebben geleerd van wat de Spijs van Jezus geweest is. Hij hongerde en dorstte, onderging, onbeschrijflijk, wat geen mens kan ondergaan op aarde. Opdat doemelingen, hemelingen zouden kunnen worden. Eeuwig bij God. Onverdiende zaligheên, heb ik van mijn God genoten. Daarom roem ik in vrije gunst alleen.

Een goede vakantie toegewenst. Ik hoorde br. A. Beukers een beetje klagen. "Maar één nieuwe abonnee". Dat nemen jullie natuurlijk niet. Stuur er hem een paar. Dan wordt hij en wij weer blij. Jullie aller vriend

Ds. H.C. v.d. Ent.

Boekbesprekingen

Ds. C.G. Vreugdenhil, **Als je bidt**, 205 blz., f 24,50, Uitgeverij J.J. Groen en Zoon.

De auteur is zendingspredikant op Irian Jaya geweest, daarna heeft hij de gemeente van Vlissingen gediend en is nu predikant in Lelystad. Het boek is geschreven als leidraad voor het persoonlijke gebedsleven. Inhoudelijk zijn er vragen te stellen en ook wat het woordgebruik betreft. In verband met het gebed moeten we toch niet spreken over een "tussendoortje" (blz. 50). Het woord "piepzak" op blz. 153 is storend.

Over de zinsnede op blz. 57 dat Christus ons voedsel heeft verdiend zal verschillend gedacht worden. Wat de inhoud betreft rees de vraag of de trant van schrijven wel duidelijk genoeg onderscheid maakt tussen hen die het leven der genade kennen en niet kennen. De schrijver verhaalt ook persoonlijke ervaringen (blz. 142-147 en 154) die aanspreken. Elk hoofdstuk bevat een aantal vragen om na te denken over het gebodene. Wie het boek met onderscheid weet te gebruiken krijgt stof aangeboden om over het gebed na te denken.

Drs. C.R. van den Berg, **Philippus Melanchton**, 106 blz., f 19,50, Uitgeverij den Hertog B.V., Houten.

De ondertitel luidt: De levensweg van Luthers vriend. Melanchton was humanistisch opgevoed maar mocht door genade de zijde van de Reformatie kiezen. Hij heeft grote betekenis gehad voor de Reformatie en is hoogleraar in Wittenberg geweest. Bekend is zijn werk "Loci communes" (een soort dogmatiek). Luther schrijft van dit werk: "Wie nu theoloog wil worden, heeft twee grote voordelen. Ten eerste heeft hij de Bijbel, die hij nu zonder enig bezwaar kan lezen. Daarnaast heeft hij de Loci

van Philippus. Hij leze ze ijverig, zolang tot hij ze in zijn hoofd heeft. Wie deze twee boeken heeft, is een theoloog die tegen de duivel en alle ketters op kan. Heel de theologie staat voor hem open, zodat hij verder alles met vrucht kan lezen" (blz. 42). Aan het einde van het boekje wordt het sterven van Melanchton beschreven. Melanchton mocht het ermee eens zijn en zeggen: "Wanneer het Gods wil is, wil ik volgaarne sterven. Ik heb lust om te scheiden en bij mijn lieve Heere Jezus Christus te zijn" (blz. 102). Vlak voor het sterven vroeg zijn schoonzoon of hij nog iets wilde hebben. Het antwoord was: "Niets dan de hemel, en daarom, vraag me maar niets meer." Het boekje geeft in kort bestek een goede beschrijving van iemand die toch min of meer in de schaduw van anderen is gebleven.

H. van den Herik, **Eben-Haëzer**, 232 blz., f 25,-, Drukkerij Van der Perk, Nieuw Lekkerland.

Het boek beschrijft de 75-jarige geschiedenis van de Christelijke Gereformeerde Kerk van Leerdam. In het kort wordt ook over de Reformatie in Leerdam geschreven. Op blz. 39 wordt geschreven over Ds. Claessen (niet: Claessens!). Het zou niet on aardig geweest zijn te vermelden dat deze predikant een lijkrede heeft uitgesproken op 19 aug. 1764 te Werkendam na het overlijden van Ds. J. Groenewegen aldaar. Ook wordt geschreven over de Afscheiding in Leerdam. Op blz. 55 zal 1834 moeten staan in plaats van 1934. Het begin en het wel en wee de jaren door van de Chr. Geref. Kerk te Leerdam worden getekend. De moeilijkheden die er geweest zijn worden niet verzwegen. Onzes inziens had het grootste deel van de blz. 127-129 beter achterwege kunnen blijven in een historische uiteenzetting. Wie op enigerlei wijze betrokken was of is bij de Chr. Geref. Kerk te Leerdam of wie zich in de geschiedenis ervan wil verdiepen kan in dit boek goed terecht. Onze kanttekeningen bij dit boek doen geenszins afbreuk aan het vele werk dat is verricht en de hoeveelheid materiaal die bijeen is gebracht.

MEDISCHE NOOD!!

In Zuid-West China

Vanuit de bergdorpen in Zuid-West China is de zeer dringende vraag gekomen om medische klinieken. In deze omgeving is geen enkele medische zorg. Christen artsen willen daar gaan werken.

Deze kliniekjes zullen worden gebouwd in plaatsen waar de huisgemeenten samenkomen. Ze kunnen dan fungeren als kleine zendingsposten.

De bouw en inrichting van een kliniek kost f 50.000,-. Kunnen we met uw hulp 3 kliniekjes bouwen? De bergbewoners zien met grote belangstelling uit naar uw antwoord.

ONTVANGEN: f 91.500.-
NOG NODIG: f 58.500.-

Postgiro 31 55 32
Stichting "Bonisa-Zending"

Schoolstraat 17, 2161 HB Lisse, of op rek. 33.65.54.613 van Rabobank te Lisse, t.n.v. Stichting BONISA-zending. Gironr. van de Rabobank 183525.

Lezingen en informatie met of zonder dia's voor verenigingen en scholen kunt u aanvragen bij dhr. T. Schultink, tel. 05270-15063, Donaustaat 5, 8303 WL Emmeloord.

Bemiddeling Kraam- en Gezinszorg Meijer (B.K.G.M.)

Reeds velen maakten gebruik van de bemiddeling voor Kraam- en/of Gezinszorg.

Heeft u Kraam- of Gezinszorg nodig en u bezit geen TV, bel dan gerust.

Bemiddeling Kraam- en Gezinszorg Meijer

Telefoon 02943 - 1145, mevr. J. Meijer.

buro voor architectuur en ruimtelijke ordening d. vroegindewij b.v., architect BNA

Een dynamisch bureau dat opdrachten ontwerpt en uitwerkt middels geavanceerde tekencomputers; alle overige werkzaamheden zijn eveneens geautomatiseerd.

Het bureau heeft een zeer uitgebreid en gevarieerd opdrachtenpakket in:

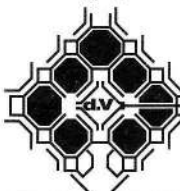
* Utiliteitsprojecten

- kantoren
- scholen
- kerken
- bedrijvenparken
- sociale werkplaatsen
- multi-funktionele gebouwen

* Woningbouw zoals:

- gesubsidieerde (premie A - woningwet)
- bungalows - 2 onder 1 kap
- renovatie

in de regio, elders in Nederland, alsmede daarbuiten.

**buro voor architectuur en ruimtelijke ordening
d. vroegindewij b.v., architect bna reg. nr. 1.890126.262**

oosthavendijk 46 3241 lk middelharnis tel. 01870-85800
postbus 82 3240 ab middelharnis fax 01870-86910